

**T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

**DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPER SERIES**

Tartışma Metinleri

WPS NO/ 243 / 2020-03

**TÜRKİYE TARIM SEKTÖRÜNÜN ULUSLARARASI REKABET GÜCÜNÜN
AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER YÖNTEMİ İLE
ÖLÇÜLMESİ**

Hüseyin POLAT¹

Muhittin ADIGÜZEL^{}**

¹ huseyin.polat@istanbulticaret.edu.tr - İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, Uluslararası Ticaret Yüksek Lisans Programı

Öğrencisi

^{**} madiguzel@ticaret.edu.tr- İstanbul Ticaret Üniversitesi, Ticari Bilimler Fakültesi, Ekonomi Bölümü Öğretim Üyesi

Özet

Tarım sektörü; gıda sanayii, imalat sanayii, ihracat, GSMH ve istihdama önemli katkıları olan bir sektördür. Türkiye tarım sektörünün 2009 yılında 5,98 milyar dolar olan ihracat rakamı %56,3 artarak 2018 yılında 9,35 milyar dolar, 3,27 milyar dolar olan ithalat rakamı %57,9 artarak 7,78 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2009-2018 döneminde Türkiye'nin toplam ihracatı ve ithalatındaki artışlar sırasıyla % 118,3 ve % 19,1 olmuştur. Bu bağlamda sektörün toplam ihracata göre artış hızı düşük, toplam ithalata göre artış hızı yüksektir. Bu çalışmada Türkiye tarım sektörünün uluslararası rekabet gücü ITC veri tabanından alınan dış ticaret verileriyle AKÜ (Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler) yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Çalışmada, tarım sektöründe yer alan GTİP 1-14 arası fasılların 2009-2018 yılları arası rekabet gücü hesaplanmıştır. Fasıllara göre rekabet gücünün farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarım Sektörü , Uluslararası Rekabet Gücü, Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük

Abstract

Agriculture sector has significant contributions to food industry, manufacturing industry, GDP and employment. In 2018, while the Turkish agricultural export figure of 5.98 billion dollars in 2009 increased to 9.35 billion dollars with an increase rate of 56.3%, the import figure went up to 7.78 billion dollars from 3.27 billion dollars with an increase rate of 57.9%. In 2018, while the Turkish agricultural export figure of 5.98 billion dollars in 2009 increased to 9.35 billion dollars with an increase rate of 56.3%, the import figure went up to 7.78 billion dollars from 3.27 billion dollars with an increase rate of 57.9%. In this context, the growth rate of the sector compared to total exports is low and the rate of increase compared to total imports is high. In this work, global competitive power of Turkey's agriculture sector was investigated using the method RCA (Revealed Comparative Advantage). The data for 14 chapters was obtained from ITC. The period for this work is 2009-2018 and reference data is 2-digits HS codes. It is determined that global competitive power varies according to chapters.

Keywords: Agriculture Sector, Global Competitive Power, Revealed Comparative Advantage

Giriş

Tarım ve tarıma dayalı sanayii sektörü ülke nüfusunun beslenmesinin garanti altına alınması bakımından stratejik öneme sahip olup, gıda sanayii, imalat sanayii, ihracat, GSMH ve istihdama önemli katkıları olan bir sektördür. Tarım sektörünün Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı son on yılda % 5 ile % 6,5 arasında seyretmiştir. Sektörün toplam istihdam içindeki payı 2005 yılında %25,5 seviyesinden 2018 yılında %18,4 seviyesine inmiş olmasına rağmen istihdam içindeki payı yüksektir

Küreselleşen dünya ekonomisinde ülkeler için sürdürülebilir kalkınma, rekabet güçleriyle orantılıdır. Bu bağlamda rekabet gücünün ölçülmesi de önem kazanmaktadır (Adıgüzel, 2013). Tarım sektörü küreselleşmeden etkilenen sektörlerin başlarında gelmektedir. Bu bağlamda Türkiye tarım sektörünün rekabet gücünün irdelenmesi önem kazanmaktadır. Bu çalışmada, Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) yöntemiyle Türkiye'nin tarım sektörünün uluslararası rekabet gücü incelenmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde rekabet, rekabet gücü kavramları ve uluslararası rekabet gücünü ölçme yöntemleri ele alınmıştır; ikinci ve üçüncü bölümlerinde sırasıyla Dünya ve Türkiye'nin tarım sektörü ihracat ve ithalatı incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise Türkiye tarım sektörünün 2009-2018 dönemi için rekabet gücü, AKÜ yöntemi ile analiz edilmiştir.

1. Uluslararası Rekabet Gücü

1.1. Rekabet ve Rekabet Gücü Kavramları

Rekabet Türk Dil Kurumu'na göre "Aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma, yarış" demektir. World Economic Forum-WEF (Dünya Ekonomik Forumu) ise 2016 yılında rekabeti "bir ülkenin verimliliğini belirleyen kurumlar, politikalar ve faktörler kümesi" olarak tariflemiştir.

Rekabet gücü kavramına gelince, bu kavramın açıklanması hususunda hemfikir olunan bir tanımlama mevcut değildir. Türkkan'a göre (2000: 125): "Rekabetin tanımlanması konusunda ilk girişim 1940'da John Maurice Clark tarafından yazılan makalede geçen "işleyebilir rekabet" (workable competition)'tir. Adıgüzel (2011a) rekabet gücü kavramının genel

tanımını “firmaların, bölgelerin ya da ülkenin, uluslararası rekabette görel olarak daha yüksek gelir ve istihdam seviyesindeki üretim gücüdür.” şeklinde yapmıştır.

1.2. Uluslararası Rekabet Gücünü Ölçme Yöntemleri

Ülkelerin genel rekabet gücü ve ülkeye özgü özel alanlarını inceleyen çalışmalar 1983 tarihinde ABD'nin rekabet gücünün ölçüldüğü araştırmayla başlamıştır (Çivi ve Erol, 2008). Sonraki yıllarda rekabet gücünün ölçülmesi için bilim adamları ve birçok uluslararası kuruluş farklı ölçüm yöntemleri geliştirmiştir. Tablo 1'de makro ve mikro konseptlerde uluslararası rekabet gücünü inceleyen kuruluşlar/bilim adamları ve kullandıkları yöntemler özetlenmiştir.

Tablo 1. Rekabet Gücü Kavramları ve Göstergeleri

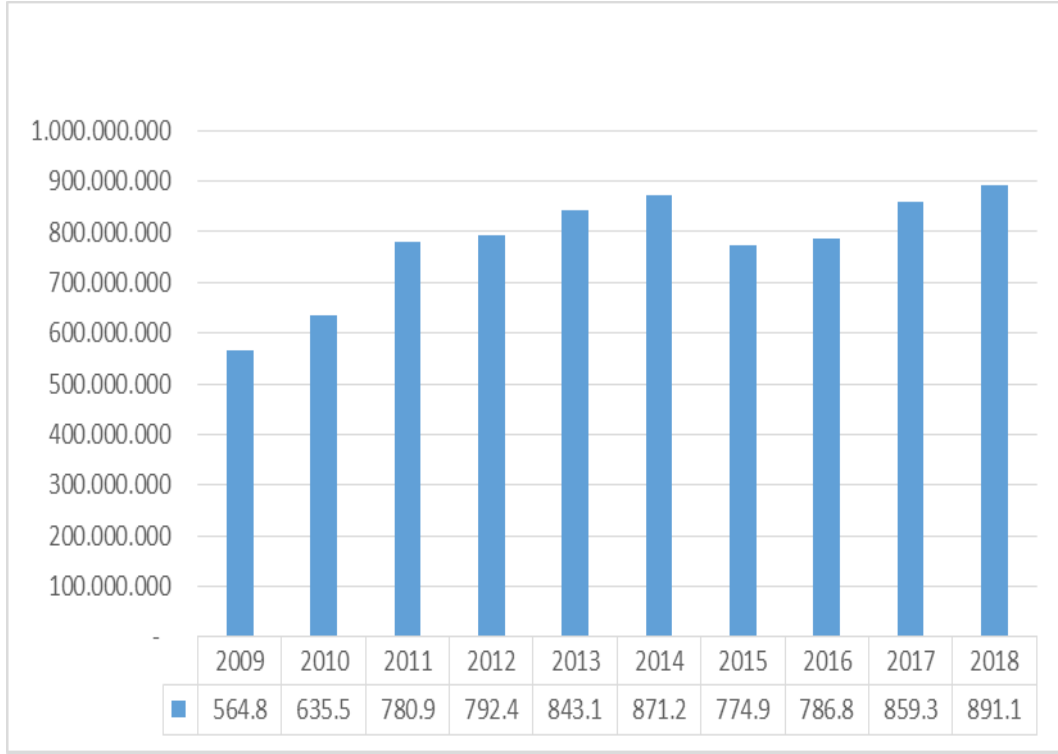
Yazar veya Kuram	Ölçü Kriteri veya Gösterge
Makro Konsept	
Lipschitz/McDonald (1991) Marsh, Tokarick (1994) IMF	Reel döviz kuru, reel efektif döviz kuru
Hatsopoulos, Krugman, Summers (1988)	Yükselen reel gelirle birlikte dış ticaret dengesi
Markusen (1992)	
Dollar/Wolff (1993)	Verimlilik
Fagerberg (1988)	Pazar payı artışı
Sharpe (1986)	Pazar payı
WEF/IMD (1995'ten beri yıllık)	Dünya rekabet endeksi
Aiginger (1998), Pitelis (2003)	
Mikro Konsept	
Balassa (1965)	Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstülük (AKÜ)
Bruno (1965)	Yurtiçi kaynak maliyeti
Buckley et al. (1992)	Kompozit, çok değişkenli
Durand/Giorno (1987), OECD	Fiyat Rekabetçiliği
Helleiner (1989)	Reel efektif döviz kuru
Hickman (1992)	Birim emek maliyeti
Jorgenson, Kuroda (1992)	Fiyat rekabetçiliği
Krugman, Hatsopoulos (1987)	Pazar payı ve değişimi
Mandeng (1991)	Pazar payı ve değişimi
Oral (1993)	Endüstri üstünlüğü birim maliyer
Porter (1990)	Kompozit, çok değişkenli
Sigel/Cockburn (1995)	Bütün birim maliyet
Swann/Taghavi (1992)	Fiyat/ürün niteliği
Turner/Gollub (1997)	Nisbi birim emek maliyeti

Kaynak: ECKHARD, Siggel(2007), Tablo-1, s.15-16'den aktaran, Adıgüzel M. (2011b:193)

2.1. Dünya Tarım Sektörü İhracatı

Dünya tarım sektörü için 2009 yılında 564,8 milyar dolar olan ihracat rakamı 2018 yılında %57,7 artarak 891,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 1. Dünya Tarım Sektörü İhracat Rakamları (Milyar Dolar)

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileriyle oluşturulmuştur.

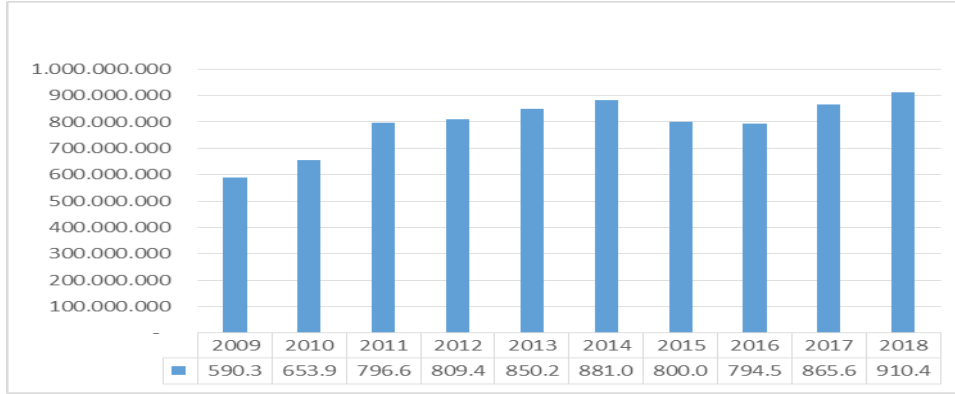
Şekil 1’de görüldüğü gibi Dünya tarım sektörü ihracat rakamları 2009 yılından 2015 yılına kadar sürekli artmıştır. 2015 yılında ihracat rakamında bir önceki yıla göre 96,3 milyar tutarında ciddi bir düşüş gerçekleşmiştir. 2015 yılından sonra trend tekrar yükselişe geçmiştir. Dünyada en fazla tarım ihracatı yapan on ülke ABD, Brezilya, Hollanda, Çin, Almanya, Kanada, İspanya, Fransa, Hindistan ve Avustralya’dır.

2.2. Dünya Tarım Sektörü İthalatı

2009-2018 dönemi için Dünya tarım sektörü ithalat rakamları Şekil 2’de yer almakta olup ihracatın simetriği olarak 2009 yılında 590,3 milyar dolar olan ithalat rakamı %54,2 artarak 2018 yılında 910,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. İthalat rakamları 2009 yılından 2015 yılına kadar sürekli artmıştır. 2015 yılında ithalat rakamında bir önceki yıla göre 81 milyar tutarında ciddi bir düşüş gerçekleşmiştir. 2016 yılında da ithalat rakamında düşüş

gerçekleşmiş olup trend tekrar yükselişe geçmiştir. Dünyada en fazla tarım ithalatı yapan on ülke Çin, ABD, Almanya, Japonya, Hollanda, Fransa, İngiltere, İtalya, İspanya ve Belçika'dır. Çin, ABD, Almanya, Hollanda, Fransa ve İspanya, Dünya'nın hem ithalatta hem ihracatta ilk on ülkesi içinde yer almaktadır.

Şekil 2. Dünya Tarım Sektörü İthalat Rakamları (Milyar Dolar)

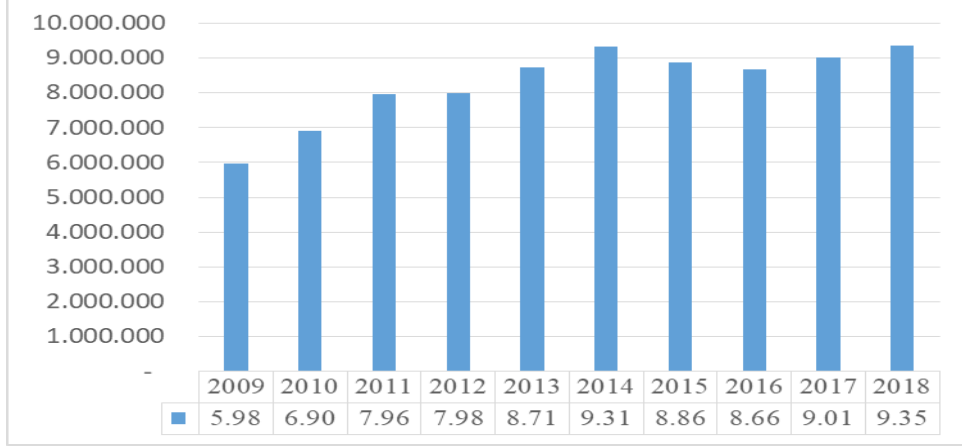
Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileriyle oluşturulmuştur.

3.1. Türkiye Tarım Sektörü İhracatı

“Türkiye tarım sektörü ve tarım sanayii yüksek oranda katma değeri düşük tarım ham madde ve ara malları ithal etmekte ve katma değeri yüksek tüketim malları ihraç etmektedir” (Türkiye İhracatçılar Meclisi, 2016 :21).

Şekil 3'deki verilere göre tarım sektörü için 2009 yılında 5,98 milyar dolar olan ihracat rakamı %56,3 artarak 2018 yılında 9,35 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin toplam ihracatı ise 2009 yılından 2018 yılına göre % 118,3 artmıştır. İhracat rakamları 2009 yılından 2015 yılına kadar sürekli artmıştır. 2015 ve 2016 yıllarında ihracat rakamlarında bir önceki yıla göre düşüş gerçekleşmiştir. 2017 ve 2018 yıllarında tekrar artmıştır.

Şekil 3. Türkiye Tarım Sektörü İhracat Rakamları (Milyar Dolar)

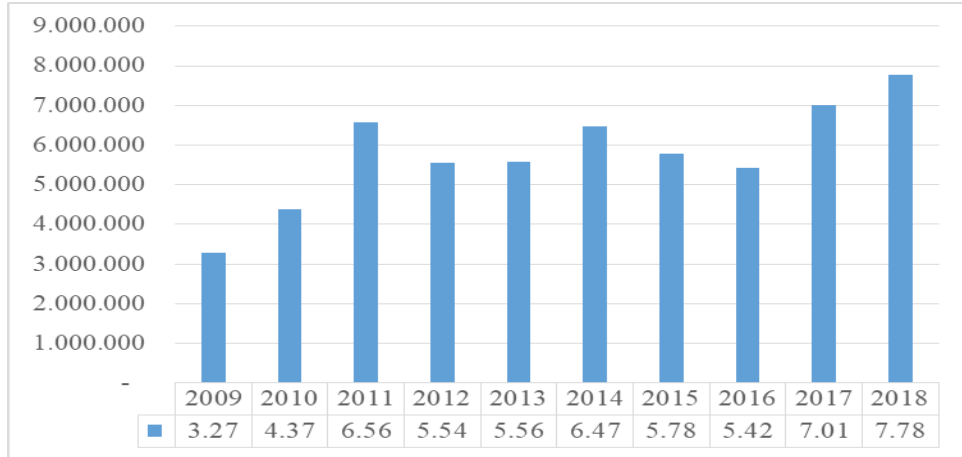

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileriyle oluşturulmuştur.

3.2. Türkiye Tarım Sektörü İthalatı

Şekil 4'deki verilere göre tarım sektörü için 2009 yılında 3,27 milyar dolar olan ithalat rakamı %57,9 artarak 2018 yılında 7,78 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin toplam ithalatının değişimi ise 2009 yılından 2018 yılına göre +% 19,1'dir.

Şekil 4. Türkiye Tarım Sektörü İthalat Rakamları (Milyar Dolar)

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileriyle oluşturulmuştur.

4. Türkiye Tarım Sektörünün Rekabet Gücünün AKÜ Yöntemi ile Ölçülmesi

4.1. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Yöntemi

Bu bölümde Türkiye Tarım Sektörü'nün Uluslararası Rekabet Gücü AKÜ yöntemi kullanılarak 2 haneli GTİP numaralarına göre hesaplanacaktır. Tarım Sektörü isimleri aşağıda verilecek olan GTİP 'nda Fası 01 ile Fası 14 arasında yer almaktadır.

Hesaplama yöntemi aşağıdaki gibidir.

$$RCA = [\ln(X_{ij}/X_{it}) / (X_{nj}/X_{nt})] - \ln[(M_{ij}/M_{it}) / (M_{nj}/M_{nt})]$$

$$RCA = \ln(X_{ij}/X_{it}) - \ln(X_{nj}/X_{nt}) - \ln(M_{ij}/M_{it}) + \ln(M_{nj}/M_{nt})$$

Burada, (X_{nj}/X_{nt}) dünyadaki (ülkeler grubundaki) j malının toplam ihracatının dünya (ülkeler grubu) toplam ihracatına oranını ve (M_{nj}/M_{nt}) de dünyadaki (ülkeler grubundaki) j malının toplam ithalatının, dünya (ülkeler grubu) toplam ithalatına oranını göstermektedir. İhracat ve ithalat arasındaki hesaplama farkları (sigorta, navlun vb.) ihmal edildiğinde $(X_{nj}/X_{nt}) = (M_{nj}/M_{nt})$ olup; bir malın dünyadaki toplam ihracatı, o malın dünyadaki toplam ithalatına eşittir.

Türkiye'nin tarım sektörünün dünyaya ihracatı ile Türkiye'nin tarım sektörünün dünyadan ithalatı dikkate alınacağından, formüldeki ülke indisi olan (i), her bir sektör (j) için sabittir ve ihmal edilebilir. Bu durumda formülün yeni hali,

$$RCA = \ln[(X_j/X_t) / (M_j/M_t)]$$

Dolayısıyla, herhangi bir mal (sektör) için rekabet gücü o malın (sektörün) ihracatının ülke toplam ihracatına (çalışmada tarım sektörü ihracatı) oranının, o malın (sektörün) ithalatının ülke toplam ithalatına (çalışmada tarım sektörü ithalatı) oranının doğal logaritmasına eşit olacaktır. RCA değerinin daha da hassas ölçümü ve bir endeks olarak ifade edebilmek için eşitliğin sağ tarafı 100 ile çarpılırsa, formülümüz, $RCA = (\ln[(X_j/X_t) / (M_j/M_t)]) * 100$ halini alacaktır. Bu çerçevede, RCA'lara göre sektörlerin rekabet gücü;

$RCA > +50$ ise o sektörün rekabet gücünün yüksek,

$-50 < RCA < +50$ ise o sektörün rekabet gücünün sınırda olduğu,

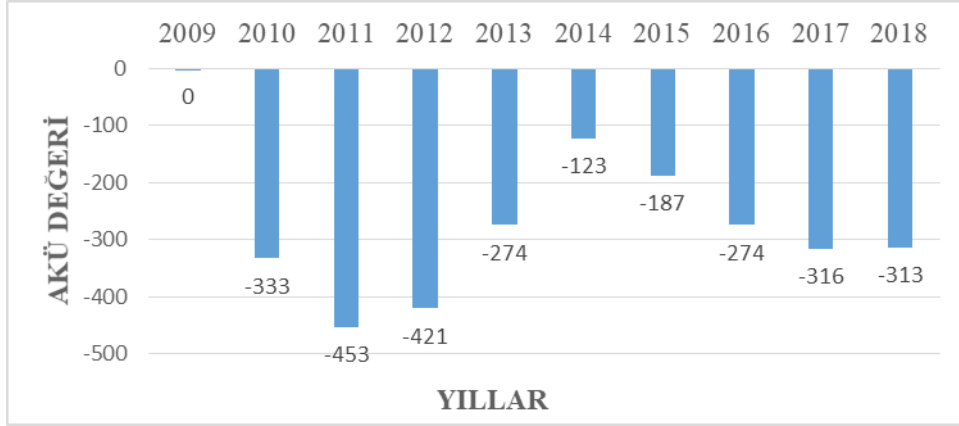
$RCA < -50$ ise o sektörün rekabet gücünün düşük olduğu kabul edilmektedir (Adıgüzel, 2013).

4.2. Türkiye Tarım Sektörünün Rekabet Gücü

Aşağıda Türkiye Tarım Sektörü'nün Uluslararası Rekabet Gücü AKÜ yöntemi kullanılarak 2 haneli GTİP numaralarına göre hesaplanmıştır.

4.2.1. GTİP (01) Canlı Hayvanlar için AKÜ İndeks Değerleri

Şekil 5. GTİP 01 AKÜ Değerleri

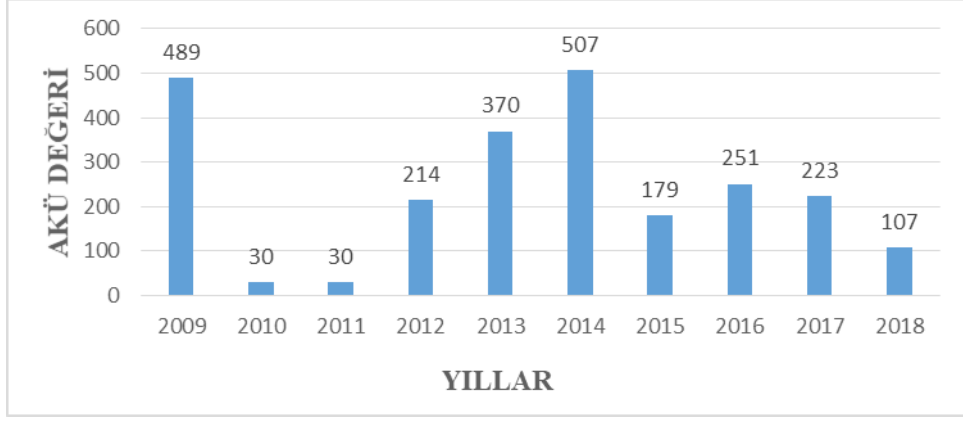

Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

GTİP 01 Canlı Hayvanlar için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Türkiye'nin Canlı Hayvan grubunda rekabet gücünün olmadığı görülmektedir. Bu ürün grubu için son 10 yıl incelendiğinde sadece 2009 yılında rekabet gücünün sınırdaki olduğu görülmektedir. 2010 yılından sonra rekabet gücü kaybedilmiştir.

4.2.2. GTİP (02) Etler ve Yenilen Sakatat için AKÜ İndeks Değerleri

Şekil 6. GTİP 02 AKÜ Değerleri

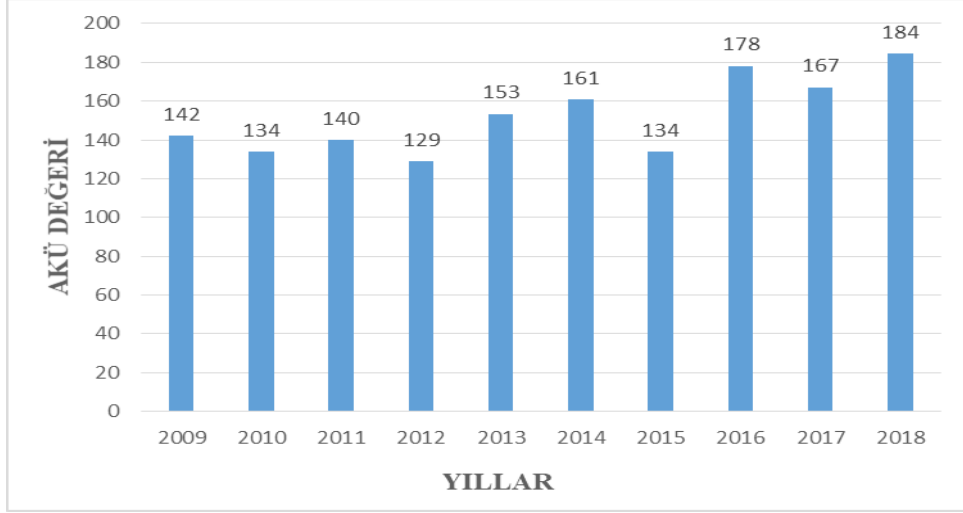
Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

GTİP 02 Etler ve Yenilen Sakatatlar için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Türkiye'nin Etler ve Yenilen Sakatatlar grubunda güçlü rekabet üstünlüğü olduğu görülmektedir. Hesaplanan dönemde AKÜ değerleri +30 ile +507 arasında yer almıştır. Bu fasılda 2009 yılında rekabet gücü varken 2010 ve 2011 yıllarında keskin bir rekabet gücü düşüşü olmuştur. 2010 ve 2011 yıllarında rekabet gücü sınırdadır. 2012 yılında rekabet gücü geri kazanılmış olup, 2016 yılından sonra rekabet gücü olmasına rağmen 2018 yılına kadar aşağı yönlü bir düşüş söz konusudur.

4.2.3. GTİP (03) Balıklar, Kabuklu Hayvanlar, Yumuşakçalar ve Suda Yaşayan Diğer Omurgasız Hayvanlar için AKÜ İndeks Değerleri

GTİP 03 için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Türkiye'nin Balıklar, Kabuklu Hayvanlar, Yumuşakçalar ve Suda Yaşayan Diğer Omurgasız Hayvanlar grubunda güçlü rekabet üstünlüğü olduğu görülmektedir. Hesaplanan dönemde AKÜ değerleri +129 ile +184 arasında yer almıştır. AKÜ değerleri her yıl değişkenlik göstermiştir.

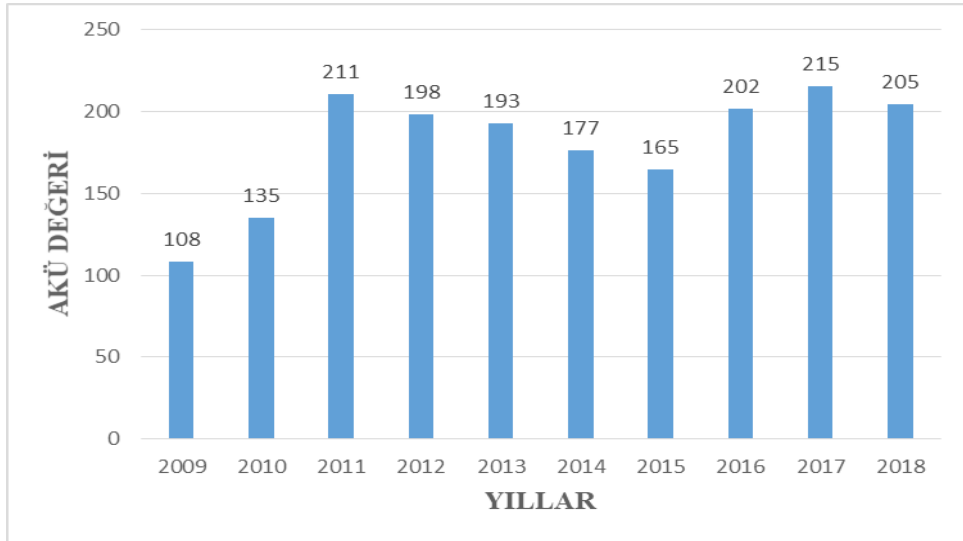
Şekil 7. GTİP 03 AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

4.2.4. GTİP (04) Süt Ürünleri; Kuş ve Kümes Hayvanlarının Yumurtaları; Tabii Bal; Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen veya Yer Almayan Yenilebilir Hayvansal Menşeli Ürünler için AKÜ İndeks Değerleri

Şekil 8. GTİP 04 AKÜ Değerleri

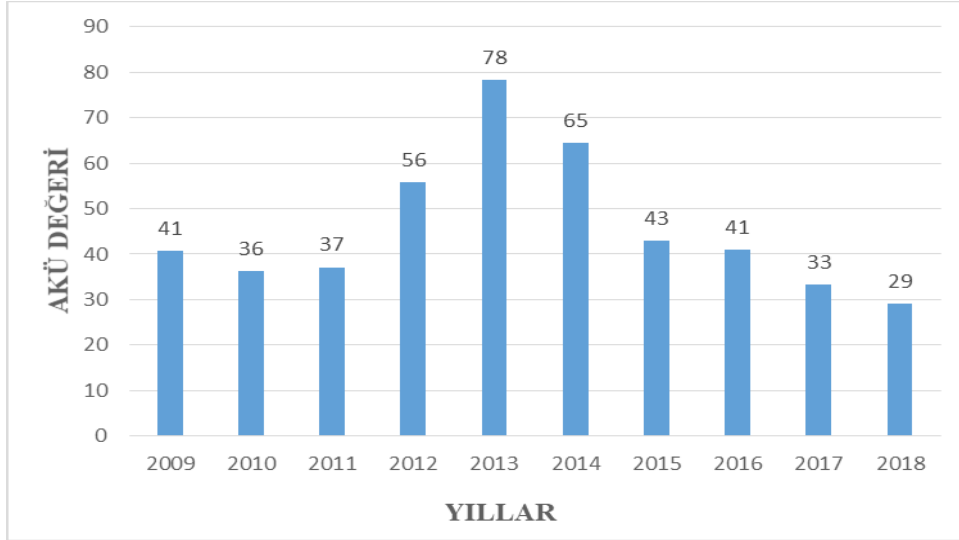

Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

GTİP 04 için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Türkiye'nin Süt Ürünleri; Kuş ve Kümes Hayvanlarının Yumurtaları; Tabii Bal; Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen veya Yer Almayan Yenilebilir Hayvansal Menşeli Ürünler grubunda güçlü rekabet üstünlüğü olduğu görülmektedir. Hesaplanan dönemde AKÜ değerleri +108 ile +215 arasında yer almıştır. AKÜ değerleri her yıl değişkenlik göstermiştir.

4.2.5. GTİP (05) Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen veya Yer Almayan Hayvansal Menşeli Ürünler için AKÜ İndeks Değerleri

Şekil 9. GTİP 05 AKÜ Değerleri

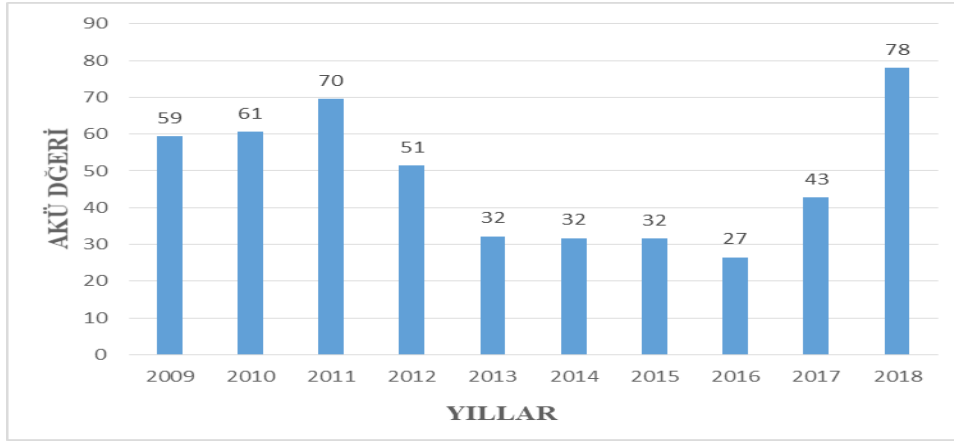

Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

GTİP 05 için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Türkiye'nin bu grupta rekabet üstünlüğünün sınırda olduğu görülmektedir. 2009-2011 yılları arasında rekabet gücü sınırdadır. 2012-2014 yılları arasında rekabet gücü elde edilmiştir. Daha sonra rekabet gücü tekrar sınır durumuna geçmiş ve 2018 yılına kadar bu şekilde sınırda devam etmiştir.

4.2.6. GTİP (06) Canlı Ağaçlar ve Diğer Bitkiler; Yumrular, Kökler ve Benzerleri; Kesme Çiçekler ve Süs Yaprakları için AKÜ İndeks Değerleri

Şekil 10. GTİP 06 AKÜ Değerleri

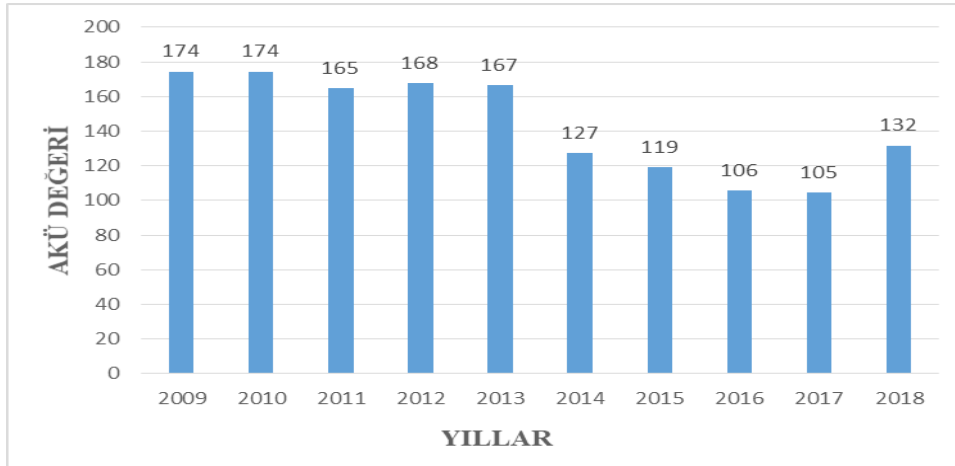

Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

GTİP 06 için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Türkiye'nin Canlı Ağaçlar ve Diğer Bitkiler; Yumrular, Kökler ve Benzerleri; Kesme Çiçekler ve Süs Yaprakları grubunda rekabet üstünlüğü olduğu görülmektedir. Bu rekabet üstünlüğünün güçlü olduğu söylenemez. 2009-2012 yılları arasında görece bir rekabet üstünlüğü mevcuttur. 2013-2016 yılında rekabet gücü sınırdadır. 2017 yılında rekabet gücü seviyesi artmış ve 2018 yılında da rekabet gücü daha yüksek bir değer olarak +78 değerine ulaşmıştır.

4.2.7. GTİP (07) Yenilen Sebzeler ve Bazı Kök ve Yumrular için AKÜ İndeks Değerleri

Şekil 11. GTİP 07 AKÜ Değerleri

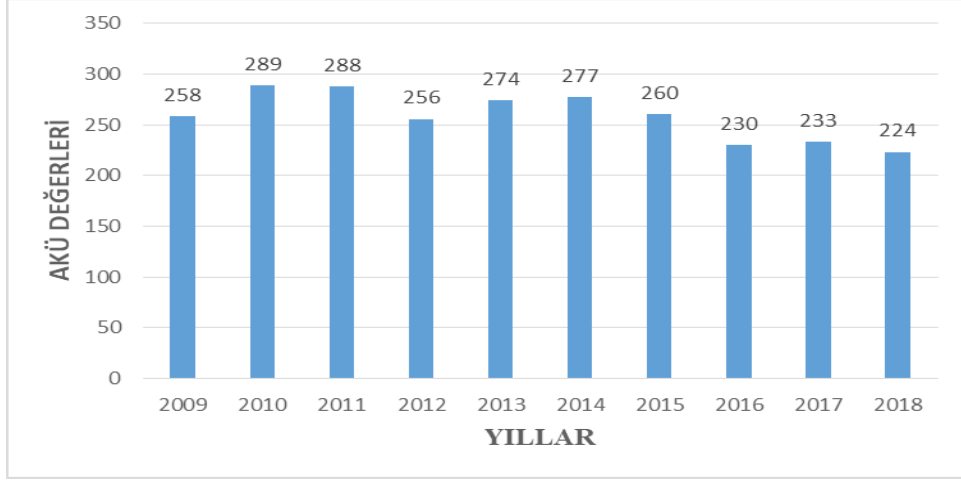
Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

GTİP 07 için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Türkiye'nin Yenilen Sebzeler ve Bazı Kök ve Yumrular grubunda güçlü rekabet üstünlüğü olduğu görülmektedir. Hesaplanan dönemde AKÜ değerleri +105 ile +174 arasında yer almıştır. 2014-2018 yılı AKÜ değerleri 2009-2013 AKÜ değerlerinden düşüktür. Rekabet gücü yüksek olsa da 2013 yılından sonra AKÜ değerleri düşmüştür. 2018 yılında AKÜ değeri 132 değerine çıksa da 2009-2013 yılları arasında yer alan en düşük değere (165) ulaşmamıştır.

4.2.8. GTİP (08) Yenilen Meyveler ve Yenilen Sert Kabuklu Meyveler; Turunçgillerin ve Kavun ve Karpuzların Kabukları için AKÜ İndeks Değerleri

GTİP 08 için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Türkiye'nin Yenilen Meyveler ve Yenilen Sert Kabuklu Meyveler; Turunçgillerin ve Kavunların ve Karpuzların Kabukları grubunda güçlü rekabet üstünlüğü olduğu görülmektedir. Hesaplanan dönemde AKÜ değerleri +224 ile +289 arasında yer almıştır. 2016-2018 yılı AKÜ değerleri 2009-2015 AKÜ değerlerinden düşüktür.

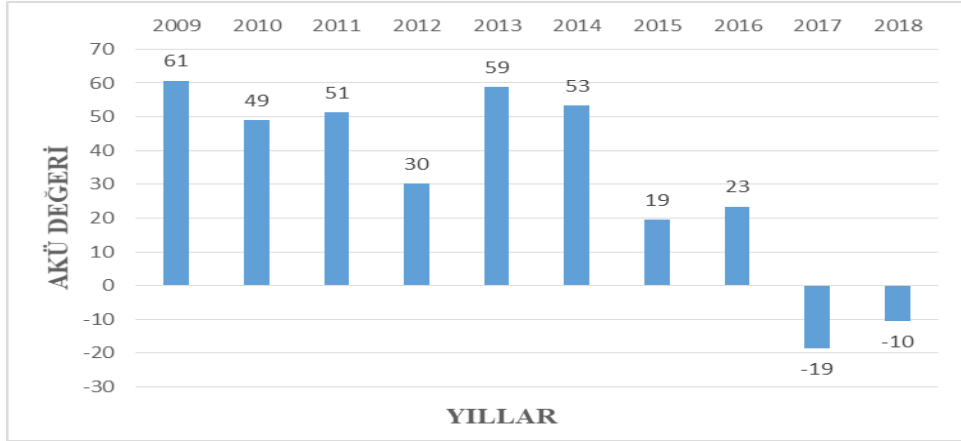
Şekil 12. GTİP 08 AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

4.2.9. GTİP (09) Kahve, Çay, Paraguay Çayı ve Baharat için AKÜ İndeks Değerleri

Şekil 13. GTİP 09 AKÜ Değerleri

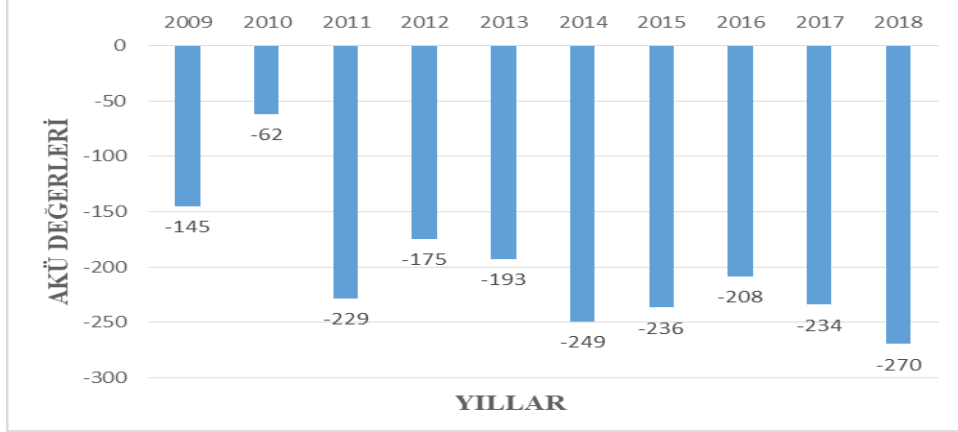

Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

GTİP 09 için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Türkiye'nin Kahve, Çay, Paraguay Çayı ve Baharat grubunda rekabet üstünlüğünün 2015 yılından itibaren sınır durumuna geçtiği görülmektedir. Bu ürün grubu için AKÜ değerleri dalgalı bir seyir izlemiştir. 2009, 2013 ve 2014 yılları için hesaplanan AKÜ değerleri 50'nin üzerinde olsa da bu yıllar için göreceli bir rekabet üstünlüğü var denilebilir. Diğer yıllarda ise rekabet gücü sınırdadır. 2016 yılından sonra rekabet gücü gitgide düşmüştür.

4.2.10. GTİP (10) Hububat için AKÜ İndeks Değerleri

Şekil 14. GTİP 10 AKÜ Değerleri

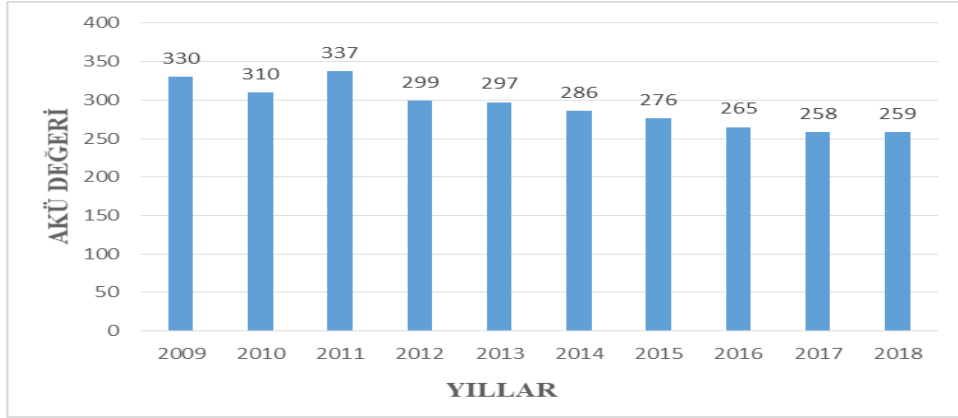
Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

GTİP 10 için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Hububat grubunda hiç rekabet gücü olmadığı görülmektedir. Hesaplanan dönemde AKÜ değerleri -62 ile -270 arasında yer almıştır. Zaten düşük olan rekabet gücü değerleri 2015 yılından sonra gitgide düşmüştür.

Dünyanın en stratejik ürün grubunu oluşturan hububatın dış ticareti önemlidir. 1980'li yıllara gelinceye kadar tüm hububat ürünlerinde net ihracatçı olan Türkiye daha sonraki yıllarda üretim artışının nüfus ve tüketimde görülen artışa paralel bir seyir izlememesi sonucunda, bazı ürünlerde net ithalatçı olmuştur (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 2016).

4.2.11. GTİP (11) Değirmencilik Ürünleri; Malt; Nişasta; İnülin; Buğday Gluteni için AKÜ İndeks Değerleri

Şekil 15. GTİP 11 AKÜ Değerleri

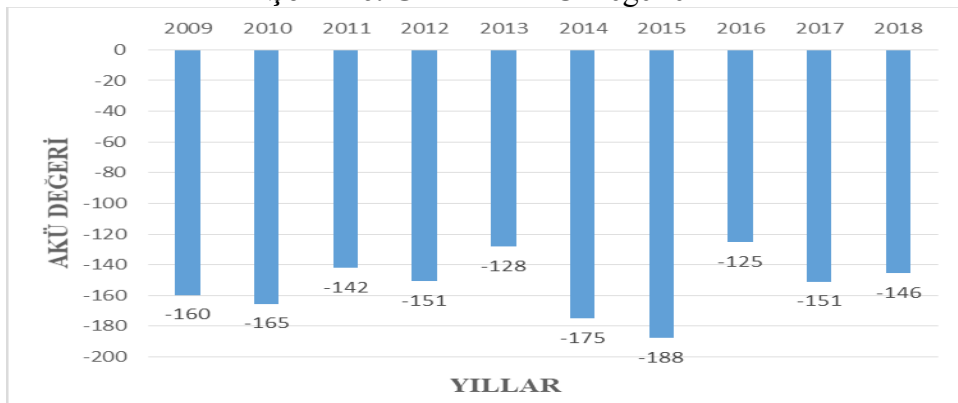

Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

GTİP 11 için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Türkiye'nin Değirmencilik Ürünleri; Malt; Nişasta; İnülin; Buğday Gluteni grubunda güçlü rekabet üstünlüğü olduğu görülmektedir. Hesaplanan dönemde AKÜ değerleri +258 ile +337 arasında yer almıştır. Bu fasılda rekabet gücü 2011 yılından itibaren düşmeye başlamıştır.

4.2.12. GTİP (12) Yağlı Tohum ve Meyveler; Muhtelif Tane, Tohum ve Meyveler; Sanayide veya Tıpta Kullanılan Bitkiler; Saman ve Kaba Yem için AKÜ İndeks Değerleri

Şekil 16. GTİP 12 AKÜ Değerleri

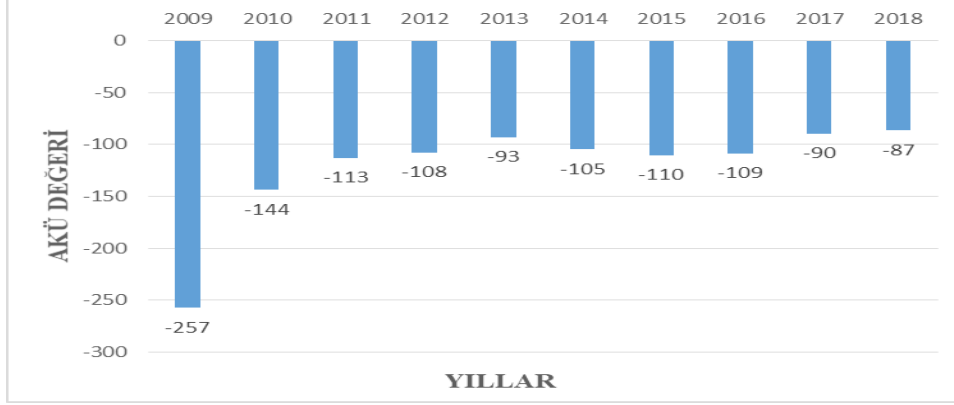

Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

GTİP 12 için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Hububat grubunda hiç rekabet gücü olmadığı görülmektedir. Hesaplanan dönemde AKÜ değerleri -125 ile -188 arasında yer almıştır. AKÜ değerleri her yıl değişkenlik göstermiştir.

4.2.13. GTİP (13) Lak; Sakız, Reçine ve Diğer Bitkisel Özsu ve Hülasalar için AKÜ İndeks Değerleri

Şekil 17. GTİP 13 AKÜ Değerleri

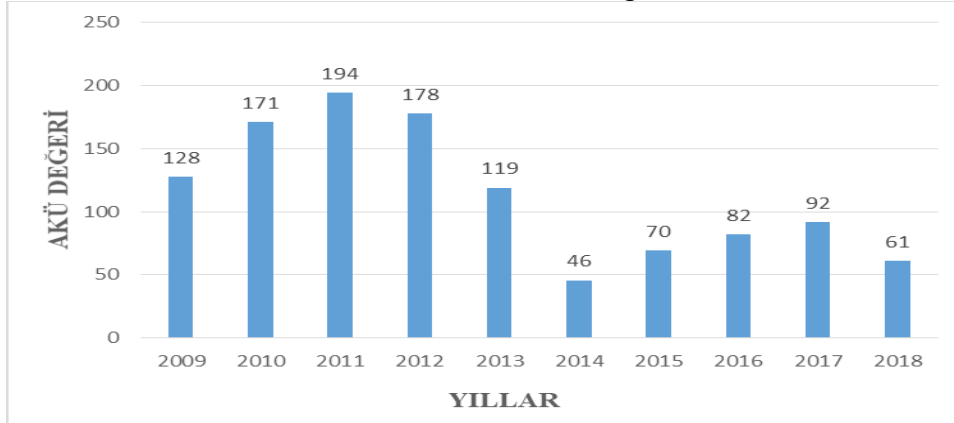

Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

GTİP 13 için hesaplanan AKÜ değerleri incelendiğinde Lak; Sakız, Reçine ve Diğer Bitkisel Özsu ve Hülasalar grubunda hiç rekabet gücü olmadığı görülmektedir. Hesaplanan dönemde AKÜ değerleri -97 ile -287 arasında yer almıştır. Zaten düşük olan rekabet gücü değerleri 2015 yılından itibaren gitgide düşmüştür

4.2.14. GTİP (14) Örölmeye Elverişli Bitkisel Maddeler; Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen veya Yer Almayan Bitkisel Ürünler için AKÜ İndeks Değerleri

Şekil 18. GTİP 14 AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap'den alınan veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

GTİP 14 için AKÜ değerleri incelendiğinde Türkiye'nin Örölmeye Elverişli Bitkisel Maddeler; Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen veya Yer Almayan Bitkisel Ürünler grubunda rekabet üstünlüğü olduğu görülmektedir. Sadece 2014 yılında rekabet gücü sınır

seviyesine gerilemiştir. 2014 yılından 2017 yılına kadar rekabet gücü yükselmiştir. Ancak 2018 yılında rekabet gücü tekrar düşmüştür ve sınır seviyesine yaklaşmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Yöntemi ile Türkiye tarım sektörünün 2009-2018 yıllarında GTİP ikili düzeyindeki 01-14 fasıllarının rekabet gücü incelenmiştir.

Türkiye tarım sektörünün 2009 yılında 5,98 milyar dolar olan ihracat rakamı % 56,3 artarak 2018 yılında 9,35 milyar dolar, 3,27 milyar dolar olan ithalat rakamı % 57,9 artarak 7,78 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2009-2018 döneminde Türkiye'nin toplam ihracatı ve ithalatındaki artışlar sırasıyla % 118,3 ve % 19,1 olmuştur. Bu bağlamda sektörün toplam ihracata göre artış hızı düşük, toplam ithalata göre ithalat artış hızı yüksektir.

Rekabet gücü bağlamında değerlendirildiğinde Türkiye'nin tarım sektöründe rekabet üstünlüğünün olduğu görülmektedir. Türkiye'nin 10 yıl boyunca tarım sektöründe bazı ürün gruplarında rekabet gücünün sürekli olduğu, bazı ürün gruplarında rekabet gücünün sürekli sınırda olduğu, bazı ürün gruplarında rekabet gücünün olmadığı ve son olarak bazı ürün gruplarında rekabet gücünün belirli yıllarda yüksek, belirli yıllarda sınırda ve belirli yıllarda düşük olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin tarım sektörünün rekabet gücünün 10 yıl boyunca sürekli yüksek olduğu 5 tane ürün grubu vardır. Rekabet gücü 10 yıl boyunca sürekli yüksek olan ürün grupları aşağıdaki gibidir.

- GTİP (03)- Balıklar, Kabuklu Hayvanlar, Yumuşakçalar ve Suda Yaşayan Diğer Omurgasız Hayvanlar
- GTİP (04)- Süt Ürünleri; Kuş ve Kümes Hayvanlarının Yumurtaları; Tabii Bal; Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen veya Yer Almayan Yenilebilir Hayvansal Menşeli Ürünler
- GTİP (07)- Yenilen Sebzeler ve Bazı Kök Ve Yumrular
- GTİP (08)- Yenilen Meyveler ve Yenilen Sert Kabuklu Meyveler; Turunçgillerin ve Kavun ve Karpuzların Kabukları
- GTİP (11)- Değirmencilik Ürünleri; Malt; Nişasta; İnülin; Buğday Gluteni

Türkiye'nin tarım sektöründe rekabet gücünün 10 yıl boyunca hiç olmadığı 3 tane ürün grubu vardır. Rekabet gücü 10 yıl boyunca hiç olmayan ürün grupları aşağıdaki gibidir.

- GTİP (10)- Hububat
- GTİP (12)- Yağlı Tohum ve Meyveler; Muhtelif Tane, Tohum ve Meyveler; Sanayide veya Tıpta Kullanılan Bitkiler; Saman ve Kaba Yem
- GTİP (13)- Lak; Sakız, Reçine ve Diğer Bitkisel Özsu ve Hülusalılar

Türkiye'nin tarım sektöründe rekabet gücünün 10 yıl boyunca sürekli sınırdan olduğu ürün grubu yoktur

Aşağıdaki 6 ürün kategorisinde rekabet gücü AKÜ indeks değerleri ilgili dönemde farklılık göstermiş, stabil bir seyir izlememiştir. Bu fasıllar aşağıda sıralanmıştır;

- GTİP (01)- Canlı Hayvanlar
- GTİP (02)- Etler ve Yenilen Sakatat
- GTİP (05)- Tarifinin Başka Yerinde Belirtilmeyen veya Yer Almayan Hayvansal Menşeli Ürünler
- GTİP (06)- Canlı Ağaçlar ve Diğer Bitkiler; Yumrular, Kökler ve Benzerleri; Kesme Çiçekler ve Süs Yaprakları
- GTİP (09)- Kahve, Çay, Paraguay Çayı ve Baharat
- GTİP (14)- Örülmeye Elverişli Bitkisel Maddeler; Tarifinin Başka Yerinde Belirtilmeyen veya Yer Almayan Bitkisel Ürünler

Kaynakça

ADIGÜZEL, M. (2013). *Küresel Rekabet Gücünün Ölçülmesi ve Türkiye Bağlamında Bir*

Değerlendirme, Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 37.

ADIGÜZEL, M. (2011a). *Küresel Rekabet Gücü, Türkiye İçin Sistemik ve Eklektik Bir Yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayınevi.

ADIGÜZEL, M. (2011b). *Uluslararası Rekabet Gücü*. Ankara: Nobel Yayınevi.

ÇİVİ, E. ve EROL, D. E. (2008). Ulusal Rekabet Gücünü Arttırma Yolları: Literatür Arastırması. *Yönetim ve Ekonomi*, 15(1), 99-114.

ITC Trademap Veri Tabanı. <https://www.trademap.org/Index.aspx> (Erişim Tarihi 20.12.2019).

TDK Sözlüğü, Ankara, 1998.

TÜRKKAN, E. (2000), <http://www.rekabet.gov.tr/Dosya/persembe-konferanslari-yayinlari/perskonfyyn48.pdf> (Erişim Tarihi 24.12.2019).

Türkiye İhracatçılar Meclisi (2016), Tarım Raporu.